

Posudek disertační práce

Jakub KYDLÍČEK, Francouzský protektorát v Tunisku 1881–1935. Budování administrativy ve světle civilizační mise. Plzeň 2017, 194 stran.

Jak název práce signalizuje, autorovým záměrem bylo zmapovat vývoj Tuniska v údobí od počátku francouzské okupace a vzniku protektorátu v roce 1881 do roku 1935 pod zorným úhlem Francouzi deklarované „civilizační mise“. Text je rozdělen do čtyř částí. Úvod obsahuje kromě stanovení výzkumných cílů, pozoruhodné prezentace metodologických přístupů také Poznámku k přepisu toponym a vlastních jmen. Je otázkou, do jaké míry je šťastným autorův přístup, kdy „*francouzská podoba arabských, berberských či tureckých vlastních jmen je ponechána v té podobě, v jaké se vyskytuje v použitých pramenech*“ (s. 8). Soudím, že by bylo vhodnější používat české fonetické transkripce a v závorce z autorem uváděného důvodu pak přepis francouzský. Pak by nemohla vzniknout poněkud zmateční situace, kdy se na jedné stránce objeví přepisy oba (Tidžaníja x Tidjania, s. 65). V další části úvodu autor seznamuje se zdroji, z nichž čerpal (nepublikované archivní prameny, pramenné edice, tisk, odborná literatura). Bohužel se většinou jedná o pouhý přehled či výčet místo předpokládaného kritického zhodnocení pramenů a literatury.

Ve druhé části, nazvané *Protektorát a indigènes*, autor prezentuje stručné dějiny příčin a průběhu francouzské okupace Tuniska (11 stran). Ačkoli to patrně nebylo jeho úmyslem, bohužel příliš se nezabývá mezinárodními souvislostmi vyhlášení francouzského protektorátu. Francouzská okupace totiž nejenom zhatila italské aspirace v této severoafrické zemi, ale, dá se říci, zásadním způsobem ovlivnila

mezinárodní konstelaci v Evropě, když v roce 1882 se Itálie stala členem tehdy nově vzniklého Trojspolku. Ani poté však neztratil „italský faktor“ v Tunisu na významu. Nelze říci, že by tuto skutečnost autor opomněl úplně, ale je otázkou, zda jí věnoval dostatečnou pozornost – ostatně v okamžiku záboru bylo v Tunisu na 20 000 italských usedlíků (podle údajů z roku 1893 dokonce 35 000, srv. s. 128) a ještě po první světové válce bylo v zemi více Italů než Francouzů. V této kapitole přináší nejpozoruhodnější poznatky partie věnované vztahu islámských autorit k protektorátu a hodnocení postoje židovské komunity.

Jádro práce nepochybně představují třetí (*Obhájci civilizační mise a dějiny protektorátního personálu*) a čtvrtá část (*Indigènes vs. Citoyens – cesty tuniského nacionalismu v stínu Protektorátu*). Ve třetí části autor prezentuje jako klíčové protagonisty ideje francouzské tzv. civilizační mise ekonoma Paula Lerroye-Beaulieua, politika a exponenta koloniální expanze Julese Ferryho a konečně geografa Marcela Duboise. Patrně nejcennější poznatky a závěry v této kapitole obsahuje pasáž o tzv. hommes doubles, které autor charakterizuje jako „muže dvou rolí“, kteří „umožňovali významnou měrou komunikovat francouzským strukturám nejen s prostými domorodci, ale také s jejich oficiálními představiteli“. Úloha „hommes doubles“ je demonstrována na osobnostech Léona Rochese, Louise Arnolda Allegra a Bernarda Roye. Poslední část je pak věnována především vzniku a vývoji moderního tuniského nacionalismu. Tento proces autor sleduje ve třech časových úsecích až do roku 1938.

V žádném případě nehodlám předloženému textu upírat jeho přínosnost, na druhé straně nelze ponechat stranou nedostatky, na které můžeme narazit. Podstatná připomínka se týká se využití nepublikovaných pramenů, které, jak je uvedeno v bibliografii, autor studoval v několika archivech ve Francii a v Tunisku. Proto je poněkud překvapivé, jak velmi málo jsou tyto prameny citovány na rozdíl od standartních i speciálních

pramenných edic (jestliže jsem počítal dobře, z Archives du Ministère des affaires étrangères autor citoval jen sedmkrát, z ostatních ještě méně). V textu také postrádám kompaktnější kritické hodnocení představ o „civilizační misi“. Ostatní výtky z mé strany jsou spíše technického rázu. Autor jednou cizí názvy skloňuje, jindy nikoli. Ono nesklonování někdy působí poněkud zvláště (ve Sfaxu ale v Gabés, s. 31; nahrazen Marelem Peyrouton, s. 167; dílo orientalisty Jacquese Berque atd.). Autor někdy přechyluje, jindy nikoli (Mary Lewisové x Mary Lewis, s. 9), Někdy používá poněkud neadekvátní termíny (*povstání bylo konsolidováno*, s. 31; *konsolidace berberských kmenů v Kabýlii*, s. 38; *disperzní bojůvky*, a. 32; *upadl v hlad*, s. 56; *vojenských oficiálů*, s. 133), některé pojmy by si zasloužily vysvětlení (*autorita maraboutů*, s. 30). S některými závěry nelze souhlasit („na dobových karikaturách připomínají francouzští rabíni katolické kněze“ – viděl jsem například karikatury z doby Dreyfusovy aféry a tohoto dojmu jsem nenabyl). V textu zůstaly překlepy, věcné chyby a nesprávné překlady názvů či pojmů (Ministère des travaux publics se překádá jako Ministerstvo veřejných prací a nikoli veřejných záležitostí, s.38; ministr résident – nikoli rezidentní ministr, ale ministr-rezident, s. 42; nikoli Georga Clemanceaua ale Georgese Clemenceaua, s. 52; známý americký list Chicago Tribune lze sotva označit za „tamní plátek“, s. 54; nikoli quinzane ale quinzaine, s. 139; nikoli Albert Serraut ale Albert Sarraut, s. 170; koncensus s bejem spr. konsensus, s. 172).

Navzdory shora uvedeným výtkám a připomínkám lze konstatovat, že autor předložil práci, která přináší nové pohledy na zkoumanou problematiku, je přínosem a splňuje základní požadavky kladené na doktorské disertace, proto ji doporučuji k obhajobě.

V Hostivici, 19. listopadu 2017

Prof. PhDr. Aleš Skřivan, CSc.